

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	5Cdo/40/2021
Identifikačné číslo spisu:	8311212891
Dátum vydania rozhodnutia:	27.04.2022
Meno a priezvisko:	JUDr. Jana Bajánková
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2022:8311212891.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobkyne: Y. J., nar. XX.XX.XXXX, M. XX, V. K., Č. C., právne zastúpená JUDr. Františkom Svatuškom, advokátom so sídlom Námestie slobody 25, 066 01 Humenné, proti žalovaným: 1/ R. Y., nar. XX.XX.XXXX, bytom Q. XXXX/XX, XXX XX U. W. M., 2/ Y. Q., nar. XX.XX.XXXX, bytom T. XXXX/XX, XXX XX F., 3/ Rímskokatolícka cirkev, Farnosť Všetkých svätých Humenné, Brestovská 1, 066 01 Humenné, IČO: 31 998 089, 4/ E. M. C., XX L. L., V. XXXX, E., 5/ T.. R. U., bytom H. XX, Q., 6/ R. L., XX L. L., V. XXXX, E., o určenie, že dôvody vydedenia nie sú dané, vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 22C/162/2011, o dovolaní žalobkyne proti rozsudku Krajského súdu v Prešove sp. zn. 12Co/129/2019-758 zo dňa 28. mája 2020, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Prešove z 28.05.2020 sp. zn. 12Co/129/2019-758 z r u š u j e a vec vracia tomuto súdu na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Žalobkyňa sa žalobou uplatnenou dňa 16.11.2011 domáhala určenia, že je dedičkou po poručiťovi Y. Š., nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX, naposledy bytom ul. H. XXXX/XX, XXX XX Q.. Zároveň žiadala, aby súd zaviazal žalovaných 1/ až 6/ zaplatiť žalobkyni spoločne a nerozdielne trovy konania. Žalobu odôvodnila tým, že neplatnosť dôvodu vydedenia namietala už v dedičskom konaní po poručiťovi vedeným súdnym komisárom R.. N. U., tak ako vyplýva aj z úradného záznamu spísaného súdnym komisárom dňa 17.10.2011. Naliehavý právny záujem na určení, že žalobkyňa je dedičom po poručiťovi vyplýva zo záujmu žalobkyne na tom, aby sa v prebiehajúcom dedičskom konaní po poručiťovi mohla domáhať svojich dedičských práv, čo nebolo možné, keďže v dedičskom konaní bola predložená listina o vydedení. Keďže dôvody vydedenia podľa žalobkyne nie sú dané, je listina o vydedení zo dňa 23.06.2009 spísaná vo forme notárskej zápisnice N112/9, Nz21063/09 notárkou R.. V. V., neplatná. Dňa 07.01.2015 bol prostredníctvom právneho zástupcu žalobkyne podaný návrh na pripustenie zmeny žaloby, kedy žalobkyňa žiadala súd určiť, že dôvody vydedenia žalobkyne nebohým otcem Y.I. Š. nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX uvedené v listine o vydedení spísanej vo forme notárskej zápisnice na Notárskom úrade R.. V. V. dňa 23.06.2009, nie sú dané. Súčasne žiadala uložiť povinnosť zaviazat' žalovaných 1/ až 6/ spoločne a nerozdielne nahradiť trovy konania. Súd prvej

inštancie tomuto návrhu vyhovel a uznesením sp. zn. 22C/162/2011-136 zo dňa 05.02.2015 pripustil zmenu žaloby v znení požadovanom žalobkyňou.

2. O žalobe žalobkyne rozhodol súd prvej inštancie rozsudkom zo dňa 25.06.2018 sp. zn. 22C/162/2011-525. Výrokom I. súd určil, že dôvody vydedenia žalobkyne nebohým otcom Y. Š., nar. XX.X.XXXX, zomr. XX.X.XXXX, uvedené v listine o vydedení spísanej vo forme Notárskej zápisnice č. N112/09, Nz21063/09, NCRza3012/09, NCRls21290/09, na notárskom úrade R.. V. V. dňa 23.6.2009, nie sú dané. Výrokom II. rozhodol, že stranám sporu nepriznáva náhradu trov konania. Výrokom III. rozhodol, že Slovenskej republike nepriznáva náhradu trov konania.

V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že k platnému vydedeniu môže dôjsť len za splnenia dôvodov uvedených v ustanovení § 469a Občianskeho zákonníka. Pôjde predovšetkým o otázku skutkovú a posúdenie okolností konkrétneho prípadu (R 45/1986).

Z vykonaného dokazovania mal súd prvej inštancie za preukázané, že žalobkyňa nemôže spravodlivo znášať zákonné dôsledky vydedenia, keď situáciu, že o poručiťľa neprejavila záujem, spôsobil v značnej miere sám poručiťľ tým, že ani poručiťľ neprejavil záujem o žalobkyňu po roku 1996.

V bode 51. ďalej súd prvej inštancie uviedol, že na subjektívny pocit poručiťľa, prípadne subjektívny názor žalovaných nebolo možné pri rozhodovaní prihliadnuť, nakoľko súd bol povinný posúdiť dôvody vydedenia z objektívneho hľadiska. Je pochopiteľné, že žalovaní, ktorí žili v blízkosti poručiťľa, boli s ním v kontakte, poskytovali mu všestrannú pomoc, ktorú poručiťľ potreboval, avšak správanie sa žalobkyne, ktorá nebola s poručiťľom v kontakte, aj zavinením samotného poručiťľa, v žiadnom prípade nie je možné posúdiť ako odporujúce dobrým mravom. Ako dôvod vydedenia navyše poručiťľ neuviedol dôvod uvedený v ust. § 469a ods. 1 písm. a/ Občianskeho zákonníka, aby mu žalobkyňa neposkytla potrebnú pomoc v starobe alebo chorobe.

Dôvody vydedenia podľa názoru súdu v prejednávanej veci nie sú dané, pretože poručiťľ po roku 1996 nedal žalobkyňi možnosť, aby akýkoľvek záujem o neho mohla prejavíť a nebolo preukázané, aby poručiťľ po tomto období prejavil záujem o svoju dcéru, aby jej oznámil, kde sa nachádza, aby žalobkyňu kontaktoval nejakým spôsobom. Nemožno spravodlivo žiadať, aby žalobkyňa niesla zákonné dôsledky vydedenia, pretože situáciu, že o poručiťľa ako jeho potomok neprejavila záujem, spôsobil v značnej miere práve sám poručiťľ tým, že jej po roku 1996 nedal možnosť, aby o neho mohla akýkoľvek záujem prejavíť.

K naliehavému právnomu záujmu súd prvej inštancie v bode 60. uviedol, že žaloba podaná v zmysle § 175k ods. 2 O.s.p. nie je určovacou žalobou v zmysle § 80 písm. c/ O.s.p. ale je žalobou na určenie právnej skutočnosti, u ktorej naliehavý právny záujem vyplýva z právneho predpisu. Takáto žaloba preto nemôže byť zamietnutá pre nedostatok naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení, avšak iba v tom prípade, ak vo veci bol namiesto postup podľa citovaného ustanovenia (rozsudok Najvyššieho súdu SR z 29.9.2009, sp. zn. 2Cdo/108/2008).

Postupom podľa § 194 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (§ 175k ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku) sa rieši v civilnom sporovom konaní predbežná otázka, významná pre konanie o dedičstve, keď pre postup v dedičskom konaní v zmysle uvedeného zákonného ustanovenia je daná naliehavá potreba vyriešenia tejto otázky v súdnom konaní. Určením, či je alebo nie je daný dôvod vydedenia, je jedným z predpokladov pre posúdenie, či určitá osoba je alebo nie je dedičom poručiťľa. Požadovaným určením sa pre strany sporu ako okruh zákonných alebo závetných dedičov právne záväzným spôsobom rieši táto sporná predbežná otázka. Keďže jednostranným právnym úkonom poručiťľa - listinou o vydedení bola žalobkyňa ako potomok - neopomenuteľný dedič vylúčená z dedenia a v prípade jej úspechu v konaní bude si môcť uplatniť svoje dedičské práva.

V danom prípade žalobkyňa podala v prejednávanej veci žalobu v zmysle ust. § 175k ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku, v priebehu konania však so súhlasom súdu zmenila petit, ktorým žiadala určiť to, že dôvody jej vydedenia nie sú dané.

Pokiaľ potom išlo o zmenený petit žaloby, vychádzajúc z uvádzaného bolo potrebné k námietkam žalovaného v 3. rade konštatovať to, že žaloba o určenie, či je alebo nie je daný dôvod vydedenia, je žalobou o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d/ Civilného sporového poriadku, na podanie ktorej nemusí žalobkyňa preukazovať naliehavý právny záujem, pretože podanie takejto žaloby vyplýva z ust. § 194 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku (§ 175k ods. 2 Občianskeho súdneho poriadku).

Z dôvodu dĺžky súdneho konania vyplývajúcej zo skutočnosti, že ide o konanie s cudzím prvkom, mal

súd prvej inštancie za to, že existujú dôvody hodné osobitného zreteľa pre nepriznanie náhrady trov konania žalobkyni. Vzhľadom k tomu, že k predĺženiu konania prispeli jednak problémy s vykázaním doručenia do zahraničia a predkladaním a navrhovaním dôkazov zo strany žalobkyne priebežne počas konania, rozhodol súd tak, že stranám sporu nepriznal náhradu trov konania, pretože žalovaní nedali podnet na tento súdny spor a nebolo by spravodlivé od nich požadovať, aby znášali trovy právneho zastúpenia žalobkyne.

3. Proti tomuto rozsudku súdu prvej inštancie podala odvolanie žalobkyňa v časti proti II. výroku rozsudku a žalovaná v 3/ rade v časti proti I. výroku rozsudku. Krajský súd v Prešove rozhodol rozsudkom sp. zn. 12Co/129/2019-758 zo dňa 28.05.2020 tak, že zmenil rozsudok súdu prvej inštancie v jeho napadnutej časti, t. j. okrem výroku o trovách štátu tak, že žalobu zamietol a žalovaným 1/ - 6/ priznal voči žalobkyni nárok na náhradu trov prvoinstančného a odvolacieho konania v plnom rozsahu s tým, že o výške tejto náhrady rozhodne súd prvej inštancie samostatným uznesením. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že dňa 01.07.2016 nadobudli účinnosť nové civilné kódexy, teda Civilný sporový poriadok a Civilný mimosporový poriadok. V zmysle ust. § 470 ods. 1 CSP je potrebné aplikovať Civilný sporový poriadok aj na toto sporové konanie začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti s tým, že právne účinky, ktoré v konaní nastali pred dňom nadobudnutia účinnosti týchto zákonov, zostávajú zachované.

Podľa § 396 ods. 1 Civilného mimosporového poriadku konania o dedičstve začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona, teda pred 01.07.2016 sa dokončia podľa doterajších predpisov, teda podľa Občianskeho súdneho poriadku v znení do 30.06.2016. Preto dedičské konanie po nebohom poručiteľovi - otcovi žalobkyne - sa dokončí podľa doterajších predpisov, teda podľa ust. § 175a až 175zca OSP.

Podľa ust. § 175k ods. 2 OSP ak však rozhodnutie o dedičskom práve závisí od zistenia sporných skutočností, odkáže súd uznesením po márnom pokuse o zmier toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, aby svoje právo uplatnil žalobou. Na podanie žaloby určí lehotu. Ak žaloba nebude podaná v lehote, pokračuje súd v konaní bez zreteľa na tohto dediča.

Podľa tohto ustanovenia platí, že ak rozhodnutie o dedičskom práve závisí od zistenia sporných skutočností, odkáže súd uznesením po márnom pokuse o zmier toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, aby svoje právo uplatnil žalobou. Podľa judikatúry (porov. napr. rozsudky NS SR, sp. zn. 2Cdo/108/2008, sp. zn. 1Cdo/187/2016) pritom táto žaloba nie je určovacou žalobou v zmysle § 80 písm. c/ OSP, ale osobitným typom žaloby, u ktorej naliehavý právny záujem vyplýva z právneho predpisu. To však platí len vtedy, pokiaľ podaná žaloba zodpovedá ust. § 175k ods. 2 OSP, teda pokiaľ sa žalobcovia skutočne domáhajú toho, na čo boli odkázaní uznesením súdu v konaní o dedičstve. Pokiaľ sa žalobcovia domáhajú určenia niečoho iného, než na čo ich odkázalo toto uznesenie, nejde už o žalobu podľa cit. ust. § 175k ods. 2 OSP, ale o obyčajnú určovaciu žalobu podľa ust. § 80 písm. c/ OSP, u ktorej je potrebné skúmať naliehavý právny záujem na žiadanom určení.

V prerokúvanej veci niet uznesenia z dedičského konania, ktorým by bola žalobkyňa odkázaná na podanie akejkoľvek žaloby. Preto takáto žaloba nemohla mať úspech podľa ust. § 175k ods. 2 OSP, pretože žalobkyňa nebola odkázaná na podanie takejto žaloby. Jej žaloba o určenie, že dôvody vydedenia nie sú dané, nie je ani žalobou o určenie, či tu právo je alebo nie je, pretože prípadným vyhovujúcim rozsudkom by sa nekonštatovala existencia alebo neexistencia akéhokoľvek práva. Takáto žaloba je žalobou o určenie právnej skutočnosti, ako to správne konštatoval i súd prvej inštancie, pretože sa ňou žalobkyňa domáhala určenia, že určitá skutočnosť (neexistencia konania vytýkaného jej vo vydedení poručiteľa) má právnu relevanciu ako skutočnosť právna (porov. výklad v už zmieňovanom rozsudku NS SR, sp. zn. 1Cdo/187/2016, ods. 12. a 13.). Taká žaloba bola aj podľa OSP účinného v čase podania žaloby (§ 80 písm. c/) prípustná len za predpokladu, že to zákon výslovne pripúšťa; rovnaká úprava vyplýva dnes z § 137 písm. d/ CSP. V prerokúvanej veci však prípustnosť takejto žaloby nevyplývala ani z § 175k ods. 2 OSP, pretože na jej podanie nebola žalobkyňa odkázaná, ani z iného právneho predpisu. Preto mala byť táto žaloba ako procesne neprípustná zamietnutá, čo však súd prvej inštancie správne neurobil.

Odvolací súd preto postupom podľa § 388 CSP napadnutý rozsudok súdu prvej inštancie vo veci samej zmenil a žalobu zamietol.

4. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podala dňa 28.08.2020 prostredníctvom právneho zástupcu dovolanie žalobkyňa, ktoré odôvodnila ustanovením § 420 písm. f/ CSP. Uviedla, že žaloba dovolateľky bola procesne vyhodnotená ako žaloba na určenie právnej skutočnosti upravená ustanovením § 80 písm. c/ OSP, s čím sa stotožnil aj odvolací súd. Tieto sa za účinnosti OSP považovali za prípustné, ak žalobca preukázal naliehavý právny záujem na určení právnej skutočnosti. Súčasny sporový súdny kódex, CSP, diferencuje žaloby na určenie, či tu právo je alebo nie je (§ 137 písm. c/ CSP) a na určenie právnej skutočnosti (§ 137 písm. d/ CSP), pričom žaloba na určenie právnej skutočnosti je prípustná výlučne v prípade, ak to vyplýva z osobitného právneho predpisu. Dovolateľka uviedla, že nie je možné akceptovať právny názor, že od 1. júla 2016 má byť takáto žaloba zamietnutá pre jej procesnú neprípustnosť, nakoľko ide o žalobu na určenie právnej skutočnosti a podľa ustanovenia § 137 písm. d/ CSP musí takáto žaloba vyplývať z osobitného predpisu. Takáto podmienka pre prípustnosť určovacej žaloby na určenie právnej skutočnosti upravená ustanovením § 80 písm. c/ OSP neexistovala. Poukázala na uznesenie NS SR 6Cdo/30/2018 zo dňa 18.12.2018, ktoré potvrdilo, že podmienky procesnej prípustnosti žalôb na určenie právnej skutočnosti podaných za účinnosti OSP sa majú súdmi posudzovať podľa ust. OSP.

Dovolateľka trvala na tom, že procesná úprava účinná do 30.06.2016 vyžadovala na procesnú prípustnosť žaloby na určenie právnej skutočnosti podľa § 80 písm. c/ OSP výlučne preukázanie naliehavého právneho záujmu, a nebolo možné ju podať výlučne v prípade, ak to vyplýva z osobitného predpisu (ako je to pri podaní určovacej žaloby v súčasnosti podľa § 137 písm. d/ CSP).

Naliehavý právny záujem dovolateľky na podanej žalobe bol pritom nepochybný a preukázaný. V prípade vyhovenia jej žalobe (tak ako sa stalo prvostupňovým rozsudkom) by bolo určené, že dôvody jej vydedenia neboli dané a boli by jej prinavrátené jej práva a povinnosti ako neopomenuteľnej zákonnej dedičky v 1. dedičskej skupine, ktorá by ako plnoletý potomok poručiteľa mala nárok na polovicu svojho zákonného dedičského podielu.

V napadnutom sporovom konaní dovolateľka preukazovala, že neboli dané dôvody pre jej vydedenie poručiteľom a práve určovacia žaloba o určenie právnej skutočnosti, že dôvody jej vydedenia neboli dané, bola jediným prostriedkom jej právnej ochrany ako neopomenuteľného dediča. Dovolateľka nebola prizvaná na dedičské konanie po poručiteľovi, jej otcovi a o závete a listine o jej vydedení sa dozvedela iba na základe vlastnej iniciatívy, kedy sa dňa 17.10.2011 bez predvolania dostavila k notárovi R.. U.. Tam nahliadla do predmetných dokumentov a požiadala o prerušenie dedičského konania s tým, že sa bude domáhať svojich práv ako jediného zákonného dediča. Nekonáním povereného notára nebola formálne odkázaná na podanie tejto žaloby, ktorá však bola a je jediným procesným prostriedkom ochrany jej práv. Neprejednaním podanej žaloby z dôvodu nezákonného zamietnutia žaloby z dôvodu jej údajnej procesnej neprípustnosti tak došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces zásadným spôsobom.

Dovolateľka sa domáhala určenia, že dôvody pre jej vydedenie nie sú dané a na podanie takejto žaloby nebola odkázaná podľa § 175k ods. 2 OSP, ide o určovaciu žalobu podľa § 80 písm. c/ OSP. Vzhľadom na to, že ide o spornosť dedičského práva, dovolateľka má na podanie takejto žaloby naliehavý právny záujem. Aj podľa nálezu Ústavného súdu SR je nutné zohľadniť špecifiká tohto sporového konania, ktorého začatie bolo „vynútené“ v nesporovom konaní (I. ÚS 361/2010 zo dňa 14.09.2011). Mechanickou aplikáciou § 470 ods. 1 CSP (podľa ktorého nie je ustanovené inak, platí tento zákon aj na konania začaté pred dňom nadobudnutia jeho účinnosti) na všetky situácie bez ich náležitého posúdenia, sa súd dopúšťa formalizmu, ktorý je v zmysle modernej a racionálnej judikatúry neprípustný. Dovolateľka žiadala rozsudok Krajského súdu v Prešove sp. zn. 12Co/129/2019-758 zo dňa 28.05.2020 zrušiť a vec vrátiť súdu na ďalšie konanie a rozhodnutie.

5. Žalovaní 1/ až 6/ sa k podanému dovolaniu nevyjadrili.

6. Najvyšší súd Slovenskej republiky vychádzajúc z vyššie uvedeného ako súd dovolací (§ 35 CSP) po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 CSP) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 CSP), v ktorej neprospech bolo napadnuté rozhodnutie vydané (§ 424 CSP), bez nariadenia pojednávania (§ 443 CSP) dospel k záveru, že dovolanie žalobkyne je dôvodné; v dôsledku jeho účinku dovolací súd zrušil rozhodnutie odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 449 ods. 1 a § 450 CSP).

7. V zmysle § 420 CSP je dovolanie prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak a/ sa rozhodlo vo veci, ktorá nepatrí do právomoci súdov, b/ ten, kto v konaní vystupoval ako strana, nemal procesnú subjektivitu, c/ strana nemala spôsobilosť samostatne konať pred súdom v plnom rozsahu a nekonal za ňu zákonný zástupca alebo procesný opatrovník, d/ v tej istej veci sa už prv právoplatne rozhodlo alebo v tej istej veci sa už prv začalo konanie, e/ rozhodoval vylúčený sudca alebo nesprávne obsadený súd, alebo f/ súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

8. Dovolanie prípustné podľa § 420 CSP možno odôvodniť iba tým, že v konaní došlo k vade uvedenej v tomto ustanovení (§ 431 ods. 1 CSP). Dovolací dôvod sa vymedzí tak, že dovolateľ uvedie, v čom spočíva táto vada (§ 431 ods. 2 CSP).

9. Dovolací súd je dovolacími dôvodmi viazaný (§ 440 CSP). Dovolacím dôvodom je nesprávnosť vytýkaná v dovolaní (porovnaj § 428 CSP). Pokiaľ nemá dovolanie vykazovať nedostatky, ktoré v konečnom dôsledku vedú k jeho odmietnutiu podľa § 447 písm. f/ CSP, je (procesnou) povinnosťou dovolateľa vysvetliť v dovolaní, z čoho vyvodzuje prípustnosť dovolania a označiť v dovolaní náležitým spôsobom dovolací dôvod (§ 420 alebo § 421 CSP v spojení s § 431 ods. 1 CSP a § 432 ods. 1 CSP). V dôsledku spomenutej viazanosti dovolací súd neprejednáva dovolanie nad rozsah, ktorý dovolateľ vymedzil v dovolaní uplatneným dovolacím dôvodom.

10. Dovolateľka vyvodzuje prípustnosť podaného dovolania z dôvodu uvedeného v § 420 písm. f/ CSP, t. j. že súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. V napadnutom sporovom konaní dovolateľka preukazovala, že neboli dané dôvody pre jej vydedenie porúčiteľom a práve určovací žaloba o určenie právnej skutočnosti, že dôvody jej vydedenia neboli dané, bola jediným prostriedkom jej právnej ochrany ako neopomenuteľného dediča. Dovolateľka nebola prizvaná na dedičské konanie po porúčiteľovi, jej otcovi a o závete a listine o jej vydedení sa dozvedela iba na základe vlastnej iniciatívy, kedy sa dňa 17.10.2011 bez predvolania dostavila k notárovi R.. U.. Tam nahliadla do predmetných dokumentov a požiadala o prerušenie dedičského konania s tým, že sa bude domáhať svojich práv ako jediného zákonného dediča. Nekonaním povereného notára nebola formálne odkázaná na podanie tejto žaloby, ktorá však bola a je jediným procesným prostriedkom ochrany jej práv. Neprejednaním podanej žaloby z dôvodu nezákonného zamietnutia žaloby z dôvodu jej údajnej procesnej neprípustnosti tak došlo k porušeniu jej práva na spravodlivý proces zásadným spôsobom. Dovolateľka sa domáhala určenia, že dôvody pre jej vydedenie nie sú dané a na podanie takejto žaloby nebola odkázaná podľa § 175k ods. 2 OSP, ide o určovaciu žalobu podľa § 80 písm. c/ OSP. Vzhľadom na to, že ide o spornosť dedičského práva, dovolateľka mala na podanie takejto žaloby naliehavý právny záujem.

11. Hlavnými znakmi, ktoré charakterizujú procesnú vadu uvedenú v § 420 písm. f/ CSP, sú a/ zásah súdu do práva na spravodlivý proces a b/ nesprávny procesný postup súdu znemožňujúci procesnej strane, aby (procesnou aktivitou) uskutočňovala jej patriace procesné oprávnenia. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu, spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému procesnoprávnemu rámcu, a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie procesných práv garantovaných Ústavou SR. Pre záver o prípustnosti dovolania v zmysle § 420 CSP nie je významný subjektívny názor dovolateľa tvrdiaceho, že došlo k vade vymenovanej v tomto ustanovení; rozhodujúcim je výlučne zistenie (záver) odvolacieho súdu, že k dovolateľom vymedzenému dôvodu zmätočnosti skutočne došlo.

12. V súlade s ust. § 396 ods. 1 CMP sa konania o dedičstve začaté pred dňom nadobudnutia účinnosti tohto zákona dokončia podľa doterajších právnych predpisov. Konanie bolo žalobkyňou iniciované

podaním žaloby dňa 16.11.2011, teda za účinnosti Občianskeho súdneho poriadku a táto právna úprava sa naň aplikuje aj po nadobudnutí účinnosti Civilného mimosporového poriadku. To znamená a správne uviedol aj odvolací súd, že sa na konanie aplikujú ustanovenia § 175a až § 175za Občianskeho súdneho poriadku.

13. Podľa ust. § 175k ods. 2 OSP ak rozhodnutie o dedičskom práve závisí od zistenia sporných skutočností, odkáže súd uznesením po márnom pokuse o zmier toho z dedičov, ktorého dedičské právo sa javí ako menej pravdepodobné, aby svoje právo uplatnil žalobou. Na podanie žaloby určí lehotu. Ak žaloba nebude podaná v lehote, pokračuje súd v konaní bez zreteľa na tohto dediča.

14. Podľa zaužívanej rozhodovacej praxe sa v prípade, ak dedičské právo závisí od riešenia skutkového sporu, súdny komisár nie je oprávnený riešiť túto otázku v konaní o dedičstve. Riešenie skutkového sporu je výlučne v kompetencii súdu. Dovolací súd sa podrobne oboznámil s obsahom dedičského konania po poručiteľovi vedenom na Okresnom súde Humenné pod sp. zn. 11D/126/2011, ktoré k dnešnému dňu nie je právoplatne skončené. Z úradného záznamu na č. I. 15 vyplýva, že na Okresnom súde Humenné v uvedenej dedičskej veci podala dcéra poruč. Y. J., rod. Š. návrh na určenie neplatnosti vydedenia, pričom vec sa vedie pod sp. zn. 22C/162/2011. Súčasťou spisu je úradný záznam na č. I. 16 spísaný súdnym komisárom a o tom, že dňa 17.10.2011 sa dostavila Y. J., rod. Š. a bola oboznámená s obsahom spisu ako aj závetom vrátane listiny o vydedení. Účastníčka uviedla, že dôvod jej vydedenia neexistuje, resp. len zo širokého objektívneho pohľadu sa rozhodla, že bude namietat neplatnosť dôvodu vydedenia a bude sa uchádzať o dedičstvo ako jediná zákonná dedička. V danom prípade tak evidentne nebol splnený postup stanovený Občianskym súdnym poriadkom. Súdny komisár mal posúdiť, u koho z dedičov sa javí dedičské právo ako menej pravdepodobné a uznesením ho odkázať na podanie žaloby, pričom súčasťou výroku uznesenia bývalo rozhodnutie o prerušení konania, odkázanie dediča, ktorého právo sa javí ako menej pravdepodobné na podanie žaloby a určenie lehoty, v ktorej tak má urobiť. Žalobkyňa sama iniciovala žalobu o určenie neplatnosti vydedenia, pričom v žalobe uviedla, že dôvody vydedenia uvedené poručiteľom v listine o vydedení v čase vydedenia neexistovali, resp. nezodpovedajú skutočnosti. Žiadala určiť, že je dedičkou po poručiteľovi Y. Š., nar. XX.XX.XXXX, zomr. XX.XX.XXXX, naposledy bytom ul. H. XXXX/XX, XXX XX Q..

15. Dovolací súd sa nestotožňuje s argumentáciou odvolacieho súdu, ktorý uviedol, že keďže v prerokúvanej veci niet uznesenia z dedičského konania, ktorým by bola žalobkyňa odkázaná na podanie akejkolvek žaloby, takáto žaloba nemohla mať úspech podľa ust. § 175k ods. 2 OSP, pretože žalobkyňa nebola odkázaná na podanie takejto žaloby. Ďalej odvolací súd uviedol, že jej žaloba o určenie, že dôvody vydedenia nie sú dané, nie je ani žalobou o určenie, či tu právo je alebo nie je, pretože prípadným vyhovujúcim rozsudkom by sa nekonštatovala existencia alebo neexistencia akéhokoľvek práva. Takáto žaloba je žalobou o určenie právnej skutočnosti, ako to správne konštatoval i súd prvej inštancie, pretože sa ňou žalobkyňa domáhala určenia, že určitá skutočnosť (neexistencia konania vytýkaného jej vo vydedení poručiteľa) má právnu relevanciu ako skutočnosť právna (porov. výklad v už zmieňovanom rozsudku NS SR, sp. zn. 1Cdo/187/2016, ods. 12. a 13.). Taká žaloba bola aj podľa OSP účinného v čase podania žaloby (§ 80 písm. c/) prípustná len za predpokladu, že to zákon výslovne pripúšťal; rovnaká úprava vyplýva dnes z § 137 písm. d/ CSP. V prerokúvanej veci však prípustnosť takejto žaloby nevyplývala ani z § 175k ods. 2 OSP, pretože na jej podanie nebola žalobkyňa odkázaná, ani z iného právneho predpisu. Preto mala byť táto žaloba ako procesne neprípustná zamietnutá, čo však súd prvej inštancie správne neurobil.

16. Dovolací súd uvádza, že žalobkyňa nesprávnym procesným postupom súdu/súdneho komisára nemala možnosť podať žalobu v zmysle ust. § 175k ods. 2 OSP a jedinou možnou právnou ochranou jej tak zostala určovacia žaloba podľa ust. § 80 písm. c/ OSP. Nesprávny procesný postup súdu/ resp. v tomto prípade súdneho komisára nemôže ísť na ujmu účastníka konania domáhajúceho sa svojho práva. Aj keď žalobkyňa podala určovaciu žalobu v zmysle ust. § 80 písm. c/ OSP, kde sa vyžaduje naliehavý právny záujem, v kontexte zistení z dedičského spisu vyplýva, že primárne by išlo o žalobu v zmysle ust. § 175k ods. 2 OSP, ktorá je žalobou na určenie právnej skutočnosti, u ktorej naliehavý právny záujem vyplýva z právneho predpisu, za predpokladu, že by súdny komisár postupoval v zmysle vtedy

platnej a účinnej právnej úpravy. Príliš formalistický a reštriktívny výklad bez zohľadnenia špecifických osobitostí prejednávaneho prípadu uplatnený odvolacím súdom viedol k odmietnutiu prístupu k súdu, ktorý tvorí imanentnú zložku práva na spravodlivé súdne konanie.

17. Nad rámec vyššie uvedeného dáva dovolací súd vo vzťahu k obsahu prejednávanej problematiky do pozornosti odvolacieho súdu aj rozsudok NS SR sp. zn. 5Cdo/239/2009 zo dňa 24.02.2010.

18. Dovolací súd dospel k záveru, že dovolanie je prípustné a zároveň dôvodné, a teda je potrebné napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu zrušiť (§ 449 ods. 1 CSP).

19. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazané právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 CSP). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 454 ods. 3 CSP).

20. Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.